

15. Тоффлер Э. Шок будущего. – М.: АСТ, 2004. – 557 с.
16. Файдыш Е.А. Природа времени. Связь между настоящим и будущим // Сознание и физическая реальность. М., 1998. – № 4. – С. 35-48.
17. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / пер. с англ. М.Б. Левика. – М.: ООО «Издательство АСТ»; ОАО «ЛЮКС», 2004. – 349 с.
18. Цаплин В. Странная цивилизация. – М.: Астрель: АСТ, 2006. – 640 с.
19. Ясперс К. Истоки истории и ее цель. – М.: Республика, 1994. – 528 с.

Зленко Н. М. Філософське осмислення прогнозів про майбутнє людської природи.

Специфіка сучасного прогнозування обумовлюється зростанням науково-технічного прогресу, новітніх технологій та інформації, які потребують комплексного підходу в дослідженні проблеми, а актуальність соціально-філософського аналізу прогнозування в умовах трансформації суспільства полягає у можливості виявлення механізмів виходу людства із кризи та досягнення подальшого стабільного розвитку.

Ключові слова: прогнозування, футурологія, майбутнє, технологія, наносупільство, трансгуманізм.

Zlenko N. M. Philosophical reflection of predictions about the future of human nature.

The specific character of modern forecast is conditioned by the growth of scientific and technological progress, the latest technologies and information. It needs an integrated approach to study the problem, and the actuality of social philosophical analysis needs forecasting conditions of transforming society. It consists in a possibility to reveal mechanisms of overcoming of the crisis by humanity and achievement further sustainable development in future.

Keywords: forecast, futurology, future, technology, nanosociety, transhumanism.

Нікітенко В. О.

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ГЕОЦІННОСТІ ПЛАНЕТАРНОГО МАСШТАБУ

У статті розглянуто зміст загальнолюдських цінностей як цінностей планетарного масштабу в контексті геокультури; подано класифікацію ціннісних орієнтирів, підкреслено їх значення та загальнопланетарний характер.

Ключові слова: цінності геокультурні, цінності планетарні, ціннісна система, регіональні геоцінності, етнонаціональні геоцінності, глобальні проблеми людства.

Світ цінностей складається із ціннісних елементів. Будучи явищем соціальним, ціннісний світ не може сприйматися однозначно істинним або хибним. Істина – доволі вузьке поняття, щоб характеризувати цінність. Знаходячись у певних соціальних умовах, суб'єкт позбавлений ціннісного вибору, а отже і відповідальності за оцінку. Характеристики і критерії цінності завжди відносні. Також у рамках ціннісної проблематики доцільно визначити таке поняття, як «ціннісна система», яке визначається як «модель цінностей суспільства або групи, в якій індивідуальні цінності взаємопов'язані таким чином, щоб кожна із них підсилювала іншу і тим самим формувалася б узгоджене ціле [1, 402]. Цінність – те, що почуття людей диктують визнати над існуючим, чого слід прагнути, споглядати, ставитись із повагою та визнанням. Цінність є не якістю будь-якої речі, а сутністю і одночасно умовою повноцінного буття об'єкту. Наявність великої кількості людських потреб і способів відчуття пояснює існування різноманітних оцінок: то, що для одного має велику цінність, для іншого – невелику або зовсім ніякої. Нас цікавить специфічний аспект дослідження геокультурних цінностей, а саме їх класифікація за двома видами ознак: перша класифікація – це їх поділ на світові, регіональні та національні геоцінності; друга – їх приналежність дев'яти гілкам цивілізаційного поділу планетарної спільноти, а саме: американській, арабо-ісламській, африканській, європейській, індійсько-індійській, конфуціанській, латиноамериканській, православно-слов'янській або японській регіональним секторам геокультури. Цивілізація загалом – це основна форма людської організації простору і часу, втілена в певних засадах, які виражають духовну сутність народів. Кожна цивілізація – це замкнутий духовний простір, духовна спільність, яка існує і в минулому, і в сьогоденні, і одночасно звернена в майбутнє. Цивілізація володіє певними якісними характеристиками, за якими її можна класифікувати, має певні ознаки та певну шкалу координат. Поділ людства на цивілізації має не менше значення, ніж поділ його на раси. Якщо раси – це розподіл груп людей за фізичними ознаками, то цивілізації – це поділ людей за духовними ознаками. Якщо раса розрізняється за кольором шкіри, структурою волосся і іншим фізичними ознаками, то народи, що відносяться до тієї чи іншої цивілізації, поділяються за певним духовним ознаками, духовним

настановам, психічним, психологічним ознаками, а значить і за цінностями.

Проблеми геокультури, що формує нові цінності, у розвитку соціальних систем є малодослідженим. Тому вихідними для аналізу мають стати праці М. Бердяєва, С. Булгакова, В. Соловйова, В. Розанова, Е. Фромма, В. Франка, Ю. Хабермаса та П. Юркевича. Своєрідний аксіологічний драматизм характеризує філософські роздуми М. Вебера і А. Швейцера, О. Шпенглера і М. Гадамера, Х. Ортега-і-Гассета і К. Ясперса, З. Фрейда і К.-Г. Юнга, Ж.-П. Сартра і А. Камю, Й. Хайзінги і А. Тойнбі. Роботи щодо ціннісної проблематики знаходимо у вітчизняних авторів, зокрема М. Дмитрієвої, А. Кавалерова, О. Колодного, А. Конверського, І. Надольного, Л. Сохань, Л. Філіпповича, Б. Шубнякова, Н. Юхименка та ін. Ціннісно-світоглядні аспекти філософських категорій знаходимо в наукових працях П. Гайдена, Б. Починок, Г. Сібашвілі, В. Стьопіна, В. Табачковського, а теологічне тлумачення цінностей має місце в роботах С. Аверінцева, Д. Гільдебранда, Е. Жильсона, Г. Марселя, П. Флоренського, А. Хюбшера.

Метою дослідження є виявлення та формулювання цінностей людства в контексті геокультури, що мають загальнопланетарний характер і безпосередньо стосуються вирішення глобальних проблем сучасного світу.

Зазначена мета реалізується в наступному завданні: розглянути функціонування загальнолюдських цінностей у механізмі планетарного соціального організму.

Виходячи з проблематики, що обговорюється на міжнародних екологічних форумах, конференціях, текстів маніфестів, програм розвитку, а також створення мережі міжнародних організацій, активної діяльності впливових світових організацій і формування світових рухів у певних сферах, напрямів міжнародної взаємодії держав і міждержавних об'єднань, до всезагальних цінностей ми зараховуємо наступні цінності, що мають загальнолюдське значення: 1) мир, 2) екологічну безпеку, 3) «культуру миру» (доброзичливе співіснування держав світу), 4) ліквідацію тотальної бідності, 5) ліквідацію неграмотності, 6) забезпечення людства ресурсами на довготривалу перспективу, 7) збільшення тривалості життя і вирішення проблеми старіння людини, 8) вирішення проблеми деградації земель, 9) уникнення глобальних епідемій, 10) регулювання стрімкого збільшення кількості населення землі, 11) уникнення термоядерної війни, 12) недопущення нерозповсюдження ядерних технологій, 13) ліквідація нежиттєздатних моделей виробництва і

споживання, 14) обмін науково-технічними знаннями і розширення розробки сучасних проєктів, 15) співпраця держав у дусі глобального партнерства з метою збереження захисту і рекреації здорового стану і цілісності екосистеми, 16) визнання комплексного і взаємозалежного характеру Землі.

Подібну класифікацію загальнолюдських цінностей подають й інші дослідники, наприклад О. Чумаков робить це у фундаментальній праці «Глобализация. Контуры целостного мира» [2, 33-37].

Саме вищеназвана сукупність цінностей має входити, на нашу думку, до геокультури, оскільки вона є предметами всезагальної міжнародної уваги і турботи, а це і є прямим доказом того, що саме її треба зарахувати до геоцінностей, оскільки саме вона має загальну цінність для людства. Отже, загальнолюдські цінності – це ті, що мають планетарний характер і є важливими для людства в цілому. Коротко охарактеризуємо кожну із зазначених цінностей людства.

Мета миру як загальнолюдської цінності полягає у задоволенні всезагальної потреби безпеки та відсутності загрози життю. Мир вважають найвищою політичною цінністю як умову збереження найвищої цінності людини. Під миром слід розуміти мирний час, епоху в історії будь-якої держави, коаліції держав, яка позначена відсутністю відкритих військових конфліктів між народом, який проживає на території, що розглядається, та іншим народом. Мир базується на невійськовій зовнішній політиці між державами, врахуванні національних інтересів кожної із сторін, а також на договорах або інших документах, що підписуються сторонами. Нерідко мир переривається війною. Відсутність миру передбачає суспільну і особисту безпеку. Метою будь-якої війни є мир.

Під екобезпекою слід розуміти стан захищеності біосфери та людського суспільства, а на державному рівні – захищеність держави від загроз, що виникають у результаті антропогенних та природних впливів на навколишнє середовище. До складу поняття екологічної безпеки входить система регулювання і управління, що дозволяє прогнозувати, не допускати, а у випадку виникнення ліквідувати розвиток нестандартних ситуацій.

Проблема збереження ресурсів планети є екологічною і вирішується шляхом встановлення балансу між суспільством і природою. Збереження якісного різноманіття життя на Землі є одним із провідних завдань охорони біосфери, що виявляється в підтримці на планеті певної кількості живих організмів, необхідних для нормального функціонування біосфери із метою збереження якості води, атмосфери, підтримки родючості.

Проблема виснаження енергетичних ресурсів залишається і набуває глобального характеру. Ресурси, які має Земля, поділяються на поновлювані й непоновлювані. До перших належать сонячна енергія, тепло Землі, приливи океанів, лісу. Непоновлювані ресурси не заповнюються природою або заповнюються дуже повільно, набагато повільніше, ніж їх витрачають люди.

Вирішення проблеми ліквідації безграмотності полягає у розширенні освітніх центрів, починаючи від найпростіших і закінчуючи ВНЗ, у підвищенні якості освіти (підготовку мають здійснювати висококваліфіковані фахівці), в удосконаленні структури освітньої системи, залучення місії тощо.

Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються, має глобальний характер, тому її цінність набуває світового значення. Існують різні, здебільшого прямо протилежні думки відносно впливу глобалізації на розвиток бідних держав: одні впевнені, що участь у світовій торгівлі, розширення доступу до нових ідей, технологій тощо мають сприятливий характер для основної маси населення країн, що розвиваються, а інші стверджують, що це не так або не зовсім так. Бідність – один з тих глобальних викликів, пошук відповіді на який світовій спільноті належить шукати ще не одне десятиліття. Вона є першопричиною або супутнім, обтяжуючим чинником багатьох інших глобальних проблем, що, природно, ускладнює їх вирішення. Водночас вона сама є породженням ряду чинників, що діють на глобальному рівні. Бідність – феномен соціетарного рівня. Вона проектується на економіку, соціальні стосунки, політику, культуру; безпосередньо впливає на такі базові характеристики життя будь-якої людини, як стан здоров'я і рівень освіти. Тому так важливо зрозуміти, що є бідністю в останні десятиліття, що відбуватиметься з нею в найближчій перспективі. Одним і підсумків розвитку міжнародних відносин у другій половині нинішнього століття стало перетворення ядерної зброї безпосередньо на чинник світової політики, що тисне на всю систему глобальної безпеки навіть в умовах «постконфронтаційної епохи». У будь-якому випадку загроза зброєю масового ураження в умовах глобального світу розцінюватиметься як виклик усьому «міжнародному співтовариству», що вимагає превентивних заходів військово-поліцейського характеру, а значить нерозповсюдження ядерних технологій являє собою планетарну цінність.

Деградація ґрунтів маж безперечно глобальний характер, оскільки означає зниження чи втрату біологічної і економічної продуктивності, складної структури придатних до обробки земель, що зволожуються

дощем, зрошуваних орних земель чи пасовищ, лісів і лісистих ділянок у посушливих, напівпосушливих і сухих регіонах у результаті землекористування чи дії одного або кількох процесів, у тому числі пов'язаних із діяльністю людини і структурами розселення, таких як вітрова чи водна ерозія, погіршення фізичних, біологічних, хімічних та біологічних чи економічних властивостей ґрунтів та довготермінова втрата природного рослинного покриву.

Всесвітня глобалізація і, як наслідок, загострення сучасних демографічних і екологічних проблеми у бідних країнах світу сприяють появі й поширенню інфекційних захворювань. Особливе місце в поширенні інфекційних захворювань займають схеми зміни соціального статусу і поведінки населення, наприклад за рахунок розповсюдження алкоголю і наркоманії. Окрім усього іншого останніми роками біотероризм несе величезну, але, на щастя, поки ще теоретичну небезпеку для усіх нас. Нарешті, за багатьма показниками СНІД залишається на сьогодні однією з основних реальних проблем, що стоять перед людством, рішення якої доки ще не знайдене. Економічний збиток від інфекційних хвороб величезний, і фахівці не можуть навіть назвати цифри глобального збитку. Річ у тому, що епідемії наносять як прямий, так і непрямий збиток, який оцінити найпроблематичніше.

Культивування загальнолюдських цінностей, формує космополітичний світогляд і відповідну свідомість. Тому далеко не дивно, що саме кінець ХХ століття ознаменований новим сплеском космополітичного універсалізму. Один з провідних його представників З. Бжезинський вперше висунув тезу про необхідність створення системи глобального планування і довгострокового перерозподілу світових ресурсів, формування глобальної еліти і наднаціональної світової влади під політичним керівництвом США. Апофеозом космополітичного універсалізму можна вважати Хартію Землі, текст якої розроблявся десять років і був схвалений Міжнародною комісією з Декларації Землі при ЮНЕСКО в березні 2000 року. У ній викладені основні принципи сталого розвитку як «загальноприйнятні стандарти, якими повинні керуватися всі люди, організації, ділові кола, уряди і транснаціональні інститути і за якими повинна оцінюватися їхня діяльність» [3, 400].

Таким чином, слід підкреслити, що саме загальнолюдські цінності є спонукальними чинниками глобалізаційного процесу, продуктом якого є планетарна або світова система. Планетарний соціальний організм є у такому випадку кінцевим продуктом, у якому світова система має досягти онтологічної і організаційної цілісності і бути

здатною до саморегуляції і самовідтворення. На цій світоглядно-ідеологічній основі і завдяки механізму ціннісно-сислової детермінації формується, а якщо точніше сказати мовою синергетики, саморозгортається сучасна світова система, що набуває онтологічної цілісності і матеріалізується у якісно новому світопорядку.

Необхідно підкреслити, що на сучасному етапі на перший план виходить ціннісно-сислова детермінанта планетарного життя і тому центр активації глобалізаційного руху переміщується у ціннісне протистояння між дев'ятьма вищеназваними цивілізаційними гілками, що сформувались на регіональних цінностях і утворили локальні центри соціального розвитку.

Серед цінностей планетарного рівню ми визначили наступні значимі одиниці, що є породженням глобальних проблем людства, а саме: мир, екологічна безпека, ліквідація тотальної бідності, ліквідація неграмотності, забезпечення людства ресурсами на довготривалу перспективу, збільшення тривалості життя і вирішення проблеми старіння людини, вирішення проблеми деградації земель, уникнення глобальних епідемій, нерозповсюдження ядерних технологій, уникнення термоядерної війни, регулювання стрімкого збільшення населення, співпраця держав у дусі глобального партнерства. Отже, загальнолюдські цінності – це ті цінності, які мають планетарний характер і є важливими для людства в цілому. Загальнолюдські цінності сприяють інтеграційним процесам у структурі планетарного життя, а регіональні й етнонаціональні у такому випадку протистоять головній тенденції глобалізації і є дезінтеграційними процесами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Социологический энциклопедический словарь. / На рус., англ., нем., фр. и чешском языках. Редактор – координатор – академик РАН Г. В. Осипов. – М.: Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1998. – 488 с.
2. Чумаков А.Н. Глобализация. Контуры целостного мира: монография. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Проспект, 2011. – 432 с.
3. Хартия Земли (Текст) // БезопасностьЕвроази. – 2001. – № 2. – 405 с.

Никитенко В. А. Общечеловеческие ценности как геоценности планетарного масштаба.

В статье формулируется содержание общечеловеческих ценностей как ценностей планетарного масштаба в контексте геокультуры; подается классификация ценностных ориентиров, подчеркивается их значение и общепланетарный характер.

Ключевые слова: ценности геокультурные, ценности планетарные, ценностная система, региональные геоценности, этнонациональные геоценности, глобальные проблемы человечества.

Nikitenko V. Universal human values as geovalues of the planetary scale.

The article formulates the content of universal values of humanity as a planetary-scale values in the context of geoculture; classification values is lighted up, highlights their importance and worldwide character is highlighted.

Keywords: geoculturalvalues, planetary values, values system, regional geovalues, ethnonationalgeovalues, global problems of mankind.

Хомерікі О. А.

ВИЩА ОСВІТА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ: ГЕНЕЗИС І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядаються особливості становлення системи вищої освіти європейських країн: інтернаціоналізація та реінтернаціоналізація вищої освіти; її конкретно, прикладно-практичну спрямованість, яка проявляється у приділенні більшого часу науковим дослідженням, що мають прикладний характер і передбачають негайний економічний ефект; це проявляється і в змісті навчальних та методичних матеріалів; поява нових форм контролю за роботою студентів. Представлено аналіз стадій сучасних європейських інтеграційних процесів.

Ключові слова: вища освіта, інтеграція, інтернаціоналізація, реінтернаціоналізація, прикладні знання, практична діяльність.

Актуальність проблеми визначається тим, що на рубежі нового століття і тисячоліття посилюється інтерес до проблематики оновлення, яка, в свою чергу, стимулює аналіз наявного стану вищої освіти та історії її становлення, зокрема в європейських країнах. Друга половина ХХ ст. була позначена прискоренням науково-технологічного прогресу, що став каталізатором якісних змін виробництва і спричинив економічні та політичні всепланетні зміни. У цих умовах почав відбуватися поступовий перехід розвинених держав світу від індустріальної стадії розвитку до формування суспільства знань. Це спонукало західноєвропейські уряди інтенсифікувати реформування вищої освіти з метою підвищення рівня її якості, гнучкості, конкурентоспроможності та посилення тісної інтеграції з промисловістю.